

NÁZORY A POSTOJE ŽÁKŮ A STUDENTŮ V ČESKO-POLSKÉM POHRANIČÍ

LADISLAV LANGR

Polští pedagogové a další odborníci, pod vedením prof. dr. Z. Jasinského a s využitím prostředků Phare, zahájili před dvěma léty rozsáhlý výzkum polského pohraničí, vždy na obou stranách hranic své země. Obsahem byly otázky, které mají jistou souvislost s evropskými integračními procesy, před kterými, podobně jako Polsko, stojí i Česká republika.

Výzkum se týkal rovněž Ostravska a tak spolu s doc. PhDr. Vladimírem Krejčím, CSc. máme k dispozici některé výsledky. Použit byl rozsáhlý dotazník, který se týkal:

1. Vztahu mládeže k životu
2. Vztahu k sjednocené Evropě.
3. Cílů mládeže ve sjednocené Evropě
4. Znalostí o sousední zemi.

Chtěl bych podat informaci pouze o velmi malé části tohoto šetření a to o té, která mne nejvíce zaujala a která by eventuálně mohla stát za zveřejnění. Kromě toho jsem se v tomto roce pokusil ověřit dříve zjištěná data pomocí interview s jinou skupinou ostravských žáků a studentů. Její počet byl přesnou polovinou počtu původních respondentů. Moje sdělení nemá být ničím jiným než informací o některých údajích, které jsou signifikantní a které stojí za úvahu a co víc, ze kterých by bylo potřebné vyvodit jisté důsledky a případné závěry. Číselné údaje jsou korigovány dvojím ověřením a jsou zaokrouhleny na celá procenta.

Počet respondentů v dotazníkovém šetření byl 120 středoškoláků a 33 žáků základních škol. Celkem tedy 153 osoby. Rozhovor byl veden se 76 dalšími žáky a studenty jiných středních a základních škol.

Otázka: Je možné podle vašeho mínění uskutečnit ideu sjednocené, osvětlené a šťastné Evropy, nebo je to spíše utopie?

Odpověď: Myslím, že tato myšlenka není uskutečnitelná: 43 % odpovědi.

Je těžké odpovědět: 30 %.

Rovněž tak jsou neujasněné kvality a hodnoty života lidí v integrované Evropě. Např. téměř stejný počet respondentů si myslí, že dojde k růstu agresivity, násilí a terorismu jako těch, kteří jsou naopak přesvědčeni, že Evropská unie směřuje k větší toleranci, kooperaci a přátelství mezi národy.

Znalosti o sousední zemi t. j. o Polsku jsou až neuvěřitelné. Z historie zná jeden respondent Jagiella, z literatury jich šest zná Sienkiewiczze, znají jednoho sportovce a jednoho vědce. Jen Lecha Walesu zná 10 studentů z uvedených 229 dotazovaných. Polské kulturní památky do vzdálenosti 50 km od hranic a kulturní akce v této části země našich sousedů nezná vůbec nikdo.

Otázka: Myslíš, že znáš problémy obyvatel a kulturu svého sousedního státu? (Pro žáky 8. roč. ZŠ).

Velice dobře: 0 %

dobře: 0 %

středně: 36 %

Co k těmto výsledkům dodat. I když mladí lidé našeho regionu, po pádu komunismu, navštěvují Polsko často, jedná se spíše o nákupy levnějšího zboží než o jiné akce (školní výlety, výměnné pobyty apod.). Míra vzájemného poznání je malá a v podstatě ani trend pozitivní není, jak prokázaly dodatečně letošní rozhovory s žáky 8 tříd základních škol.

Středoškoláci byli vyzváni k tomu, aby posoudili kvalitu života lidí na obou stranách česko-polských hranic: Názor nemělo 44 % studentů.

Na otázku, zda někdo spojuje své životní plány s pobytem v některé jiné zemi tak, že by byl v cizině zaměstnán nebo se učil tamní jazyk byly odpovědi tyto.

Záporných odpovědí 68 % a pouze 11 % respondentů by se chtělo zdokonalovat ve svých jazykových znalostech pobytem v zahraničí.

Jak již bylo řečeno, celková koncepce výzkumu byla rozsáhlá a výše uvedené údaje jsou vybrány záměrně právě proto, že jsou velmi negativní. Vedle nich by bylo možno úplně stejným způsobem vybrat řadu pozitiv, kladných odpovědí, humanistických názorů apod. Zvláště to platí o vztahu respondentů k životu, k pojmu štěstí i o tom, jaká mají žáci a studenti životní očekávání a představy o své životní perspektivě.

Jakmile však narazíme na problematiku, která má vlastenecký, evropský, demokratický a politický kontext, rychle vystoupí na povrch neznalosti, neinformovanost nebo různé animosity a averze. Je to poměrně známá věc, která svým způsobem odráží celospolečenskou situaci otevřeného nebo skrytého rasismu, odporu proti cizincům, i různé formy xenofobie .

Konzultoval jsem tyto otázky s pěti řediteli základních škol. Všichni potvrdili, že výchova žáků základních škol k evropanství, k hodnotám, na kterých stojí pluralitní demokracie a svobodná tržní společnost, k toleranci a k dalším principům na , nichž je budována evropská jednota, je ve většině případů na nízké úrovni. Potvrdili, že příležitostí k této výchově je dostatek. Kurikula občanské výchovy, dějepisu, rodinné výchovy a dalších předmětů nabízejí řadu různých, navzájem se doplňujících témat. Je tedy otázkou proč jsou výsledky neradostné. Příčiny jsou jistě různorodé, ale když inspekce, ředitelé škol a všechna přijímací řízení jsou orientována hlavně na výkon, pak výchovné problémy, postoje, názory a to, čemu říkáme výchova českého občana a Evropana, zůstávají na vedlejší koleji.

Nemusí tomu tak být. Polské výsledky to naznačují. Polští žáci a studenti chápou národní identitu a sjednocování Evropy značně pozitivněji. Totéž platí i o ostatních kriteriích , kromě znalostí o sousední zemi t.j. o České republice.

Závěrem se dá říci jedno. Včlenění České republiky do evropských struktur je rovněž úkolem pedagogickým. Nelze připustit, aby byla přeceňována ekonomická a finanční kritéria, obchod s bezcelním tokem zboží nad důležitějším volným pohybem osob. K tomu všemu je potřebí rozsáhlého souboru opatření na učitelských fakultách ve smyslu výchovy k evropanství. To se týká všech učitelských oborů. Znalosti o naší širší vlasti t.j. Evropské unii nemohou být na úrovni znalosti či spíše neznalosti o Polsku.

Totéž platí o dalším vzdělávání učitelů a připravovaných atestacích. Současný stav v našem regionu dobrý není. Na téma: „Evropská dimenze ve výchově na ZŠ“ se přihlásilo 12 učitelů ze všech ostravských škol a na toto setkání se z přihlášených dostavilo pouze sedm účastníků.

Uvědomíme-li si, že Česká republika je již vlastně členem Severoatlantického paktu, přijetí do Evropské unie je otázkou několika roků a každá výchova, tedy i výchova

k evropanství, je dlouhodobým procesem, je nejvyšší čas pro intenzivnější zájem o uvedenou problematiku ze strany všech, kteří mohou svým dílem přispět k postupnému zlepšování současného stavu.